



Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím:

a budavári királyi kápolna
és a nemzet temploma

Forrás:

Pesti Hírlap

Bp. 1934 nov. 10.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

726.5

Hely

Zsigmond kápolna
("Szt. János" udvari kápolna)
(Szt. István kápolna)

Idő

"1740" 1934"

A budavári királyi kápolna és a nemzet temploma.

Ki nem figyelte még meg, mennyire változó panorámát nyújtanak a Budát félkaréjban övező hegyek, a Kakukhegy, a Jánoshegy, a Hármashatárhegy? Bárholnan tekintünk is le a Dunára és a Duna fölött uralkodni hivatott várhegyre, mindig más és más alakban fogjuk látni ezt a különös, lapos hegytömböt.

Uxa József, a Szent Jobbról nevezett királyi udvari és várplébánia káplánja, „A budavári királyi kápolna, a nemzet temploma” című monografiájában ugyancsak a várhegyre irányítja a kutató pillantását. Csakhogy nem mai zárt alakjában szemléli, hanem a történetében. De nem kevésbé távoli pontokat keres fel, hogy mennél sokoldalubb képet kaphasson róla. A királyi kápolna mai alakjában alig kétszáz esztendő. De Uxa ezer esztendő múltba tér vissza, hogy ebből a történelmi távlatból kísérhesse figyelemmel az egész várhegy sorsát. Így egy a királyi kápolnáról szóló könyv kapcsán egész Budavár történetét kapjuk.

A várhegy egy csomó zord, egyenetlen szikla, amely csak az Esztergom és Fehérvár közötti közlekedést akadályozza, Magyarországnak még királya sincs akkoriban, nemhogy „király”-i kápolnája lehetne, Uxa József mégis abból a Szent Adalbert által alapított, vélt szentegyházból indul ki, amely Géza fejedelem székhelyén lehetett Esztergomban. Nem volna teljes a történelmi kép, ha nem mennénk így vissza a Szent István előtti időkbe.

Ettől kezdve azonban gyorsan bontakozik ki a királyi kápolna életsorsa. Szent István alatt már megtaláljuk a királyi kápolna ősi kiváltságait. Csakhamar felépül az óbudai Fehéregyháza, amelyet minden bizonytalansággal Szent István emeltetett Árpád sírja felett. Van királyi kápolna a máig bizonytalan fekvésű Etelvárbán, ugyancsak az óbudai prépostság által épített és Salamon Ferenc által csupán képzeletbelinek tartott királyi várbán is.

A legelső magyar király, aki udvarát Budavárában rendezte be, Vencel volt. Ettől kezdve pillantását Budavárára rögzíti a történész. A gyér történelmi adatok és homályosságok között szerencsés kézzel tapogatódzva írja le Uxa Nagy Lajos „Szent János”-nak szentelt udvari kápolnáját, majd a Zsigmond király által alapított szent Zsigmond-templomot és prépostságot, amely a téma szempontjából rendkívüli fontosságu annál a szoros kapcsolatnál fogva, amelyben a prépostság a későbbi udvari kápolnával állott. Mátyás király gazdagságos udvarának, palotájának, kápolnájának szentelt közbevetett fejezet, majd a mohácsi vész utáni idők pusztításainak és az újjáébredés eseményeinek, főleg a királyi palota felépítésével kapcsolatos eseményeinek leírása után a szent Zsigmond prépostságot állítja Uxa a történelmi kutatás homlokterébe. És bár a templomból, sekrestyéből, levéltárból semmi sem maradt fenn, — Mária Terézia korában hordták le a templomot, 1848-ban a prépostsági lakot — a széles körből összegyűjtött adatok világos képét adják a török megszállás után kétszer is újjáépített prépostság történetének.

A szent Zsigmond prépostság történelmével kapcsolatosan, uttörő kutató munkával írja meg Uxa József a „vöröscsillag-keresztes vitézek” rendjének a történetét. 1720-ban ugyanis egy királyi adománylevelével e rendnek adományozta a szent Zsigmond prépostságot. Ettől kezdve 1882-ig ebből az idegen, soha meg nem magyarosodott rendből kerültek ki a budai prépostok és plébánosok. Még azt az időpontot követően is, amikor felszentelték Mária Terézia új királyi palotájának a kápolnáját. Az eredetileg nem szent Zsigmondnak szentelt új királyi kápolnát ugyanis — amint azt Uxa József mélyen szántó fejtegetésekkel mutatja ki — esetlegesen összekapcsolták a szent Zsigmond prépostsággal. Így történt meg, hogy egész 1900-ig Zsigmond-kápolnának nevezték helytelenül azt a templomot, amelyet természetesen csak a benne őrzött Szent Jobbról lehetett volna elnevezni.

Uxa József ezután felveti a kérdést: volt-e magyar királyi udvari plébánia Magyarországon a Habsburgok alatt? A kérdésre a válasz egy mondatban csúcsosodik ki. Amint nem szűnt meg a magyar királyság Buda elvesztével, úgy nem szűnhetett meg a király kápolnája

sem Mátyás király templomának elpusztultával. A királyi palota kápolnájának „udvari” jellege mégis csak évszázadok múltán, hosszas eszmei küzdelem után nyert legfelsőbb elismerést. Kápter Károly prelátus az érdem, hogy a prépostsági plébániatemplom az 1916. évi május 6-án kelt legfelsőbb kéziratból megkapta az udvari és várplébánia rangot. Uxa József, ki könyvében részletesen feltárja azt a szivós, meg nem alkuvó küzdelmet, amelynek árán Kápter végül is kiharcolta a maga igazát, ezzel a történelmi megemlékezéssel állított kegyeletes emléket Kápter Károlynak.

Uxa József könyvében részletesen leírja a kiegészítés után átalakított templomot, a Szent Jobb-kápolnát, a főhercegi sírboltot, a templom műkincseit, a Szent Jobbot és a többi Szent István-ereklyét. Részletesen megírja ezenkívül a Szent Jobb történetét is. Gazdag forrásmű jegyzék, ezenkívül a sok kitűnő illusztráció egészíti ki a diszműszerűen kiállított nagyértékű könyvet, melyet szerzője a kormányzó nejeinek, Horthy Miklósnak ajánlott.